

Samen genieten

*Gids voor groei in je
seksuele relatie*

Onder redactie van
Piet Wagenaar

Tweede druk

Uitgeverij Boekencentrum,
Zoetermeer

Seksualiteit en de Bijbel

Arthur Hegger

*Drink water uit uw eigen bekken,
ga naar stromen van je eigen bron.*

Spreuken 5:15

Inleiding

In de twintigste eeuw zijn nogal wat boeken verschenen die gaan over een Bijbelse visie op seksualiteit. Er was veel vraag naar. De gelovigen werden geconfronteerd met snel veranderende visies op het seksuele leven. Het doorbreken van traditionele vormen stelde elke nieuwe generatie voor de vraag hoe het seksuele verlangen vorm te geven. Wie dergelijke boeken doorleest, valt de aanbeveling op om open over seksualiteit te spreken. Maar was het wel zo open? Christelijke schrijvers hebben het accent op de liefde gelegd en wilden een veroordelende houding tegengaan. Dat bracht vaak met zich mee dat de donkere kant van de seksualiteit geen ruimte kreeg. Het leek wel of goede seks alleen maar mogelijk is als je je helemaal in de verlangens van een ander inleeft en zo tot de geïdealiseerde eenwording kunt komen. Nauwelijks kwam aan de orde dat het moeizaam zoeken is in het seksuele contact, dat je in je verlangen en op het

moment van een orgasme op jezelf wordt teruggeworpen en dat dit moment zich in de armen van je partner afspeelt. De agressieve kant die aan het overschrijden van de grenzen van iemands intimiteit zit, paste al helemaal niet in het beeld. De lezer werd een hoog ideaal voorgehouden, maar het was moeilijk om daaraan te voldoen. En zo is het waarschijnlijk nu nog. Het blijft wat tobben met de beleving van seksualiteit.

In dit hoofdstuk kunnen we niet om de geschiedenis van de seksualiteit en de Bijbel in het christendom heen. Die geschiedenis kleurt de wijze waarop wij de Bijbel lezen. Niet alleen in de geschiedenis is een variëteit aan opvattingen te vinden. Wie onze tijd op zich laat inwerken, ontmoet een bonte variatie aan visies die Bijbel en seksualiteit met elkaar in verband brengen. Die visies spelen op de achtergrond van dit hoofdstuk mee, maar het gaat hier niet om een overzicht en een kritische beschouwing van al die opvattingen.

De bedoeling van dit hoofdstuk is te laten zien dat het seksuele verlangen zelf veelkleurig is en zelfs tegenstrijdige behoeften in zich bergt. We zullen daarbij naar de Bijbel luisteren. We zullen zien dat de Bijbel richting geeft, maar ook ruimte.

Ik schrijf dit hoofdstuk als psycholoog. Ik probeer deze beperking als uitdaging op te pakken. Misschien kan een psycholoog die de Bijbel leest een bijdrage leveren aan de bezinning op onze seksualiteit.

Christenen over seksualiteit

Ik heb veel verhalen van christenen over hun seksuele beleving gehoord. Schaamte voor seksuele fantasieën en de vage overtuiging dat aan het seksuele verlangen zelf iets slechts kleeft, klinken daar vaak in door. Mensen kunnen niet goed verwoorden waar deze emotioneel geladen visie op seksualiteit uit voortkomt. Ik heb de indruk dat angst voor de lust een belangrijke rol speelt. Ze beleven de lust als iets dat op zichzelf gericht is en dat botst met de eis tot liefde waarin ruimte is voor een ander. De lust wordt dan al gauw het lagere, de liefde is het hogere, het geestelijke. De lust is voor deze mensen onbeteugeld, trekt zich niets van morele richtlijnen aan en is gevaarlijk omdat het ondermijnt wat je voor waardevol houdt.

Ook zijn er mensen die hun seksualiteit vrezen vanwege de kwetsbaarheid die zij met zich meebrengt. Als je naar iemand verlangt en dat kenbaar maakt, overschrijd je een grens van intimiteit. Zal ik niet afgewezen worden of belachelijk gemaakt? Zal het uitspreken van mijn verlangen niet juist de afstand tot degene die ik begeer vergroten? Met het erkennen van mijn verlangen geef ik te kennen dat ik mezelf niet volkomen beheers, ik maak me afhankelijk van een ander. De angst voor gek gezet te worden als je zegt wat je wilt, zet aan tot afweer van wensen. De seksuele energie zoekt dan ondergronds in allerlei fantasieën een uitweg. Die fantasieën versterken het schaamtegevoel. Dat hoeft niet schadelijk voor de ontwikkeling te zijn. Bij het leren omgaan met seksuele gevoelens hoort een zekere verborgenheid. Pas wanneer de verborgenheid tot een isolement wordt en de seksuele gevoelens onbereikbaar worden voor het zelfbesef, is er kans op scheefgroei. Daarmee zitten we midden in een dynamiek die de seksuele lust en de levensovertuiging uit elkaar houdt en die een samenspel van beiden tegengaat.

In het christendom is altijd geworsteld met de seksualiteit. Het lijkt alsof de seks niet goed te verenigen is met religie. De sensuele bewoners van Korinte in hun internationale havenstad neigden ertoe de seksualiteit te overschatten. In de jonge christelijke gemeenschap van deze stad dringt deze cultuur door en lijkt zelfs uitgediept te worden. Er zijn seksuele relaties toegestaan die zelfs bij de heidenen niet voorkomen (1 Kor. 5:1). Dat keurt Paulus stellig af. Maar Paulus wijst de gemeente erop niet van de weeromstuit de seksuele omgang op te heffen. 'Weiger elkaar de gemeenschap niet' (1 Kor. 7:5). Hij geeft nuchtere adviezen, 'niet om iets op te leggen, maar om u tegemoet te komen' (1 Kor. 7:7).

Augustinus had in zijn gevecht om God te verstaan te strijden tegen wat we nu waarschijnlijk een seksverslaving zouden noemen. Hij wordt van God weggetrokken door het gewicht van zijn vleselijke gewoonten (*Confessiones*, VII, xvii, 23). Daarmee bedoelt hij mogelijk dat hij masturbeerde. Hij schrijft: 'Ik (...) had tot U om kuisheid gebeden en gezegd: "Geef mij kuisheid en zelfbeheersing, maar nu nog niet." Want ik vreesde dat Gij mij terstond zoudt verhoren en terstond zoudt genezen van de ziekte der begeerte en ik wilde lie-

ver dat die verzadigd werd dan uitgedoofd' (*Confessiones*, VIII, vii, 17). Hij kon niet volharden in het genieten van God. Het lawaai van de opwinding leidde hem af van het beminnen van God die hij noemt 'Licht van mijn hart, Brood van de inwendige mond van mijn ziel...' De seksuele lust en de coïtus zijn bij hem zondige verschijnselen omdat ze dit innerlijk en innig gesprek met God hinderen. De seksualiteit moet onderworpen zijn aan de wil en dat lukt niemand volkomen. Zo'n opvatting leidt tot een negatieve instelling ten opzichte van het seksuele verlangen. Seks is dan een beest in ons dat om beteugeling vraagt. Het is bij uitstek een begeerte waaruit ons egoïsme blijkt. In de onthouding van elke zinnelijkheid werd geprobeerd de dierlijke seksuele kracht te beheersen. In navolging van Augustinus zagen de asceten het huwelijk hooguit neerbuigend als een mogelijkheid om de seksualiteit te kanaliseren voor wie nu eenmaal niet zonder kan. Augustinus geeft ruimte aan en woorden voor het innerlijk. Dat is heel waardevol voor de ontwikkeling van individualiteit. Maar hij heeft te weinig oog gehad voor onze afhankelijkheid van medeschepselen, zoals die uit het seksuele verlangen blijkt. De wantrouwende houding ten opzichte van de seksualiteit heeft jarenlang de christelijke cultuur gedomineerd. Hoewel de reformatie een veel positievere kijk op de seksualiteit ontwikkelde, werd de angst om woorden te geven aan seksuele verlangens niet overwonnen. In de beschroomde verhalen die ik in de spreekkamer hoor, klinkt die angst nog altijd door. Je mag de seks niet genieten, wel gebruiken voor de voortplanting. Je moet er maar eens in de zoveel tijd aan toegeven als de drift er om vraagt. Als je benoemt wat je wilt, begeef je je op een hellend vlak. Wanneer je merkt dat je je tot een ander dan je partner aangetrokken voelt en je spreekt dat uit, is het alsof je al overspel gepleegd hebt. De diffuse seksuele gevoelens worden als zeer schaamtevol beleefd.

In de vorige eeuw kwam daar een sterke reactie op. De remmen stonden wat al te strak. De sensualiteit mocht wel wat meer gewaardeerd worden. De wind ging van een andere kant waaien. Het mooie van seks kreeg de nadruk. De liefdesliedjes van het Hooglied kwamen in de top tien van de huwelijkspreken om te benadrukken dat de Bijbel geen angst voor seksualiteit toont.

Veel van deze moderne opvattingen zijn zo liefelijk dat het driftmatige karakter en de agressieve kanten in de seksuele beleving uitgeschakeld moeten worden. Net of die kant van de seksualiteit in een relatie geen plaats mag hebben. Dan zijn we weer zover dat een bepaalde opvatting de seksuele opwinding gaat overheersen en verhullen schuld- en schaamtegevoelens wat ons werkelijk beheerst. Zoals zo vaak zijn de motieven die tot ons gedrag aanzetten anders dan de motieven waarmee we onze daden rechtvaardigen. Dat leidt gemakkelijk tot onbevredigende seksuele relaties. Het zal niet voor niets zijn dat in de Verenigde Staten de tweede reden tot echtscheiding een onbevredigende seksuele relatie is. De worsteling met de seksualiteit is in het christendom zeker geen gepasseerd station.

Onze seksuele cultuur

Overall om ons heen worden we door seksuele beelden uitgedaagd. Het is een van de kenmerken van onze cultuur. Bij elke bushalte staat dezelfde vrijwel ontklede wulpse vrouw op ons te wachten. Dat spreekt mannen aan. Uit soaps krijg je de indruk dat relaties een tijdelijk karakter hebben. Even is er het vuur van de intimiteit, daarna dooft het weer. Mogelijk zijn vrouwen voor deze indirecte vorm van seksualisering gevoeliger. In kranten worden waarschuwend berichten over loverboys, seksueel misbruik en vrouwenhandel opgenomen maar even gemakkelijk worden in advertenties sekslijnen aanbevolen. Helen Walsh (2004) beschrijft een genotscultuur in de stad Liverpool. Direct en onopgesmukt beschrijft ze de ervaringen van Millie. Ze kan niet verdragen dat haar moeder bij vader weggaat, dat haar beste vriend wil trouwen. Ze breekt met het milieu van haar middenklasse en onder invloed van xtc, crack en alcohol gaat ze steeds verder in het experimenteren met seksuele relaties. Als je haar ziet dolen van de ene vernederende, liefdeloze seksuele ervaring naar de andere, als je haar lege hart opmerkt, word je heen en weer geslingerd tussen fascinatie, afkeer en medelijden. Ze heeft seksuele contacten met mannen en vrouwen die ze niet of nauwelijks kent. De opwinding van het moment is nooit sterk genoeg om het ongenoegen van binnen weg te nemen. Millie loopt steeds meer vast in

deze wereld. Ze kan het niet volhouden en klopt aan bij haar moeder in het verre Schotland. Het boek is door recensenten over het algemeen positief ontvangen, niet alleen om de schrijfstijl maar ook omdat het boek de moderne levensstijl in zijn consequenties weer spiegelt. De verhalen van Millie spelen rondom de kathedraal van Liverpool, maar de barmhartigheid van Christus voor verloren levens is volledig weggevaagd. Iets van troost keert terug in de laatste regels, als ze bij aankomst in Schotland het gezicht van haar moeder in de keuken ziet.

Een veelkleurig verlangen

Als we het over seksualiteit hebben, lijkt het misschien alsof we van elkaar weten waar het over gaat. Toch is dat maar de vraag. De seksualiteit is een ingewikkeld fenomeen. Dat zullen we onder ogen moeten zien in een hoofdstuk over seksualiteit en de Bijbel.

Het seksuele verlangen heeft allereerst biologische wortels. Al bij de conceptie speelt mee of een zaadje met een X- of met een Y-chromosoom als eerste het eitje bereikt. Dat bepaalt het geslacht. Maar behalve de erfelijke aanleg spelen ook hormonale invloeden in de baarmoeder mee bij de ontwikkeling van de geslachtskenmerken. Later, in de puberteit, ontstaan de secundaire geslachtskenmerken zoals toename van lichaamsvet, haargroei, verandering van stem, ontwikkeling van borsten. De intensiteit van het seksuele verlangen, de gerichte aandacht voor seksuele prikkels, de seksuele opwinding (toegenomen bloedtoevoer, zwelling en vochtig worden van de geslachtsorganen) staan onder invloed van de hormonale huishouding. Toch is het te simpel om de biologie als de enige werkzame factor in het seksuele verlangen te zien. De invloed van onze persoonlijkheid en de cultuur geven ook richting aan ons seksuele verlangen. Kernberg (1995) maakt onderscheid tussen seksuele opwinding en erotisch verlangen. De seksuele opwinding is geworteld in de biologische functies. Zij wordt wel beleefd aan een ander, maar de ander wordt niet als persoon gezocht. Het erotisch verlangen vormt de ongerichte seksuele opwinding om tot een gerichtheid op een andere persoon. In de rijpe seksuele liefde groeit dit

erotisch verlangen uit doordat het zich bindt in een relatie met een speciale persoon, waarin brede en diepe bewuste en onbewuste verlangens uit het verleden en van dit moment met het oog op de toekomst vorm krijgen. Deze rijpe seksuele liefde vormt zich volgens Kernberg bij een paar. Ze vraagt betrokkenheid op seks, op emoties en op waarden. Het seksuele genot is dan ook niet alleen het moment van het orgasme. Het vraagt om raffinement, planning, vorm en spel.

Bij de ontwikkeling van de persoonlijkheid wordt de seksuele drift gedeeltelijk in het zelfbesef opgenomen. De seksuele drift voelt zich als het ware thuis bij het zelf. Als het zelfbesef niet gedomineerd wordt door angstreflexen, kan het de seksualiteit als het ware beamen.

De ethiek gaat dan functioneren als een soort cipier die het seksuele verlangen voortdurend eronder moet houden. Het accent ligt op het gevaar. Er mag niet positief gesproken worden over de seksuele opwinding, want dat haalt je naar beneden, weg van hoge standaarden. Aan de andere kant kan de splitsing tussen seksueel verlangen en ethiek zich uiten in de neiging het drukkende juk van de ethiek af te werpen. Het seksuele verlangen wil dan de vrije loop hebben. Deze beweging zagen we in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw, toen de seksuele revolutie haar hoogtepunt bereikte. Je ziet dat ook bij mensen die hoog opgeven over een ingetogen seksueel leven, maar plots een buitenechtelijke relatie beginnen of lange tijd een dubbelleven blijken te hebben.

Toch zijn beide visies twee kanten van dezelfde medaille. Seksualiteit en ethiek worden uit elkaar gehouden. De angst voor verlies en zelfbeheersing en waardigheid is de beklemming van de ethische benadering. Door de angst voor morele overheersing kan de binding die nodig is voor de rijpe seksuele liefde niet ontkiemen. Pas als het zelfbesef de seksualiteit in zich opneemt, haar als huisgenoot waardeert, waakzaam kan zijn en zich niet laat beangstigen door waarschuwingssignalen, kan de seksuele opwinding groeien in de richting van een erotisch verlangen. Niet dat het dan alleen mooi en sereen zal zijn. De driftmatige aard van de seksuele opwinding zal zich nooit laten verloochenen. Maar de drift is niet gevaarlijk en kan met trots beleefd worden als een diep persoonlijk genot binnen de vertrouwd-

heid met een ander. In de vertrouwdheid van een liefdesrelatie is er naast intimiteit en tederheid ruimte om de ander als puur seksueel object te bezitten en zich tegelijkertijd door de ander te laten gebruiken. De lust kent ook een harde kant. Het gaat heen en weer tussen 'samen' en 'alleen'. De verwevenheid van tederheid en agressie maakt de seksualiteit boeiend, levendig en ook een beetje beangstigend. De liefdesrelatie omvat momenten waarin het verlangen naar versmelting en een diep besef alleen te zijn zich beide doen ervaren. Iemand kan tot het besef komen dat het verlangen om volledig en voorgoed gekend te zijn, het verlangen naar versmelting, dat inherent is aan seksuele verlangens, eigenlijk onbevredigbaar is. De heftige momenten van de seksuele gemeenschap worden in een liefdesrelatie afgewisseld met rustiger periodes waarin beide partners elkaar laten delen in hun innerlijk leven, maar waarin zich ook momenten van afzondering en van verwijdering en ruzie voordoen. Een goede seksuele relatie vraagt om het vermogen alleen te kunnen zijn in de aanwezigheid van een ander, zegt de psychiater Winnicott.

Het volgende voorbeeld illustreert dat het seksuele verlangen geïntegreerd beleefd kan worden.

Karel is tien jaar getrouwd. Hij heeft een bevredigende seksuele relatie met zijn vrouw.

Op een nacht droomt hij dat hij in het schuurtje van zijn ouderlijk huis staat. Hij spreekt daar met een collega. Er hangt een erotische spanning tussen hen. Hij wordt geschrokken wakker, loom van verlangen. Hij legt zijn arm om zijn vrouw en slaapt weer in.

De volgende dag herinnert hij zich naar aanleiding van de droom dat hij als twaalfjarige jongen in dat schuurtje een vriendinnetje voorgesteld had elkaar hun geslachtsdelen te laten zien. Dat had het vriendinnetje geweigerd. Ze had zijn voorstel in de klas rondverteld. Karel had het verhaal heftig ontkend omdat hij zich beschaamd voelde. Hij weet dat hij zijn collega over wie hij droomde, graag mag.

De volgende nacht hebben Karel en zijn vrouw seksuele gemeenschap. Karel voelt zich na afloop diep gelukkig en ontroerd.

De vroegere seksuele ervaringen spelen bij Karel als een achtergronddecor mee in zijn droom. De droom verradt dat hij zijn collega hetzelfde voorstel zou kunnen doen als zijn vriendinnetje van toen. Een begrijpelijke reactie zou zijn dat Karel schrikt als zijn herinnering aan het schuurtje opdoemt. Het roept behalve de erotische spanning ook de angst op verraden en beschaamd gemaakt te worden.

De eerste reflex is dan vaak dat het seksuele verlangen afgewezen en gecontroleerd wordt. Het roept onbehagen en schuldgevoelens op. Soms leidt dat tot ontkenning. Iemand doet dan net alsof de gevoelens niet bestaan. Dat kan wel wat helpen, maar het is dan heel goed mogelijk dat Karel zich op den duur niet vrij kan overgeven aan zijn vrouw. Zo'n reactie zien we niet bij Karel. Hij kan in de droom de verrassende, spannende tinteling van dat moment in het schuurtje vasthouden. Hij hoeft die niet angstig weg te duwen. Hij schrikt wel, maar hij slaapt weer in met zijn vrouw in zijn armen. De volgende dag is er ruimte voor de herinnering aan het schuurtje en ook aan de krenking in de klas. Hij weet het incident en al zijn gevoelens die ermee te maken hebben te integreren in zijn seksualiteitsbeleving. De dreiging is er af. De droom en de vage overpelige fantasieën brengen het contact met zijn vrouw niet in gevaar. In het seksuele contact een nacht later voelt hij zich diep gelukkig. De onderstroom van de diffuse seksuele verlangens naar zijn collega worden geaccepteerd zonder uitgeleefd of angstig verborgen te hoeven worden. Toch gebiedt de eerlijkheid te zeggen dat Karel niet zomaar de verlangens naar zijn collega met zijn vrouw bespreekt. Bij Karel blijft de spanning van het verbodene meespelen.

Man en vrouw schiep Hij hen

In de twee scheppingsverhalen van Genesis 1 en 2 wordt de mens als man-en-vrouw door God geschapen. Op de zesde dag vindt als hoogtepunt van het scheppingswerk de schepping van de mens plaats. De mens wordt niet geschapen 'naar zijn aard', zoals de dieren, maar als beeld en gelijkenis van God: man en vrouw schiep Hij hen. De

mens is niet in zichzelf genoeg, hij is niet naar zijn eigen aard. Als relationeel wezen is hij geschapen. In God, wiens beeld en gelijkenis hij is, vindt hij zijn eerste 'tegenover'. Niet bij de dieren over wie hij zijn woorden als namen uitstrooit, vindt hij zijn partner, maar in zijn vrouw die woorden voor hem heeft. Zij duidt hem. 'Eindelijk, deze is been van mijn gebeente en vlees van mijn vlees.' Adam ervaart een diepe verwantschap in haar. Ook zij is een 'tegenover'. Voor het gelaat van God kijken ze elkaar in het gezicht. Daarom zullen ze één vlees zijn. De seksuele omgang hangt samen met elkaar kennen en elkaar een plaats gunnen (zie Waaijman 2000). Het verlangen naar elkaar hoeft niet verborgen te blijven.

In Genesis 3 gaat het radicaal mis. Als Adam en Eva het proefgebod van God overtreden, ontstaan er breuken in relaties. Ze merken dat ze naakt zijn. Ze schamen zich en er is de angst voor God. De intimiteit is plotseling problematisch geworden. Ze willen zich verbergen en verhullen. In Genesis 3 ontstaat niet het bewustzijn van het geslachtsverschil, maar een verandering van het bewustzijn. De mens naar Gods beeld geschapen, beseft zijn erbarmelijke toestand. De verbondenheid is kwetsbaar geworden. We hebben ons te beschermen tegen haat, egoïsme, jaloezie en misverstanden van onszelf en van anderen. Dat maakt schuw en eenzaam. In de seksualiteit spreekt een diep verlangen deze eenzaamheid te overwinnen en toch gekend te worden in de armen van je geliefde, maar er blijft altijd een zekere angst voor afwijzing.

Het is opvallend dat in de Bijbel nauwelijks regels zijn te vinden voor de wijze waarop man en vrouw de seksualiteit horen te beleven. Het accent ligt op het kennen van elkaar en op het vieren daarvan in de seksualiteit. In de Bijbel treffen we weinig slaapkamergeheimen. Er werd volop gevreeën, lezen we in geslachtsregisters. Ongetwijfeld hebben zich ook toen zowel geluksmomenten als tobberijen in seksuele relaties voorgedaan. Maar het is gissen hoe precies. De Bijbel lijkt ons meer ruimte dan handelingsvoorschriften te geven. We treffen in de Bijbel bijvoorbeeld geen directe aanwijzingen over masturbatie of over fetisjisme. Dat geeft partners ruimte om te leren elkaars seksuele eigenaardigheden een plaats te geven. Zo kan het zijn dat masturbatie en milde vormen van fetisjisme mee doen in het

seksuele spel van partners. Deze vormen hoeven dan niet met schrik als pathologisch te worden afgewezen.

Wel is het telkens zo dat de seksualiteit aan de intimiteit van het huwelijk gekoppeld wordt. Als het om het huwelijk gaat, staat de Bijbel er pal voor. Soms is dat direct. Jezus zegt dat het huwelijk onontbindbaar is (Mat. 10:11). Ook Paulus wijst daar op. Hierboven wezen we op de seksuele adviezen die Paulus geeft aan de gemeente in Korinte, maar als het in datzelfde gedeelte over echtscheiding gaat, geeft hij geen advies meer, maar spreekt hij van een bevel van de Heer dat een vrouw haar man niet mag verlaten (1 Kor. 7:10). De grond hiervan is niet een moralisme. Het bevel komt voort uit een besef dat in de seksuele liefde man en vrouw elkaar kennen. Dit kennen en gekend zijn is ongemeen verrukkelijk, maar is ook kwetsbaar. Dat laatste wordt ook erkend. We leven niet steeds op de toppen van de romantiek. Op momenten dat er verwijdering ontstaat, beschermt dit gebod en wil man en vrouw weer in elkaars armen drijven.

Jezus wijst erop dat als een (getrouwde) man een vrouw aanziet (met de intentie) om haar te begeren – wij zouden zeggen: met de bedoeling haar te versieren – hij in zijn hart al overspel pleegt (Mat. 5:28). Daar bedoelt Jezus niet mee dat je een vrouw niet leuk mag vinden. Soms lezen mensen dat in deze tekst. Ze moeten dan voortdurend op hun hoede zijn. Uit de woorden van Jezus spreekt een nuchter besef van wat tussen mannen en vrouwen speelt. De stemming en de planning die aan de overspelige daad voorafgaan, worden blootgelegd. Deze problematische kant van de seksualiteit schuwt de Bijbel niet. Daarin is het verhaal van Amnon, de oudste zoon van David en Tamar illustratief (2 Sam. 13). Daar vinden we een sfeer van agressie en leegte na een seksueel contact, die doet denken aan het boek van Walsh. Tegelijk worden de zedenmeesters door Jezus in hun hart geraakt als Hij zegt dat wie zonder zonde is de eerste steen dan maar moet werpen op een overspelige vrouw. Alle zedenmeesters druipen ontmaskerd af (Joh. 8:1-11). De moraal zonder aanraking door God is voor iedereen een valkuil.